

Gedeelde grond 8: Tom Michielsens

Transcriptie

Ann Overbergh: De Muze is een cultuurhuis in Heusden-Zolder, West Limburg. Gelegen in een historische mijnstreek met een erg diverse bevolking, telt het onder zijn publiek onder meer (belgo-)Belgen, Turkse en Italiaanse gemeenschappen. Ik praat vandaag met Tom Michielsens, al sinds 1996 directeur bij De Muze. Hallo Tom, hoe gaat het?

Tom Michielsens: Hey! Ça va. Wel indrukwekkend als je zo 1996 zegt. Dat is al bijna dertig jaar in dienst. Toen was het nog cultuurcentrum Heusden-Zolder. In 1999 hebben we dat getransformeerd naar cultuurcentrum Muze. Dus die naam is pas later komen opduiken.

Ann Overbergh: Dat was dan een van jouw eerste wapenfeiten.

Tom Michielsens: Ja, en dat was nodig. Toen ik begon in januari 1996 was dat een beetje een vreemde ervaring. Ik kende de streek niet. Ik ben niet afkomstig uit Heusden-Zolder of Limburg. Ik merkte dat het cultuurcentrum in een bijzonder groot isolement was terechtgekomen. Met heel veel discussies met het lokale bestuur. Er was heel veel spanning. Het was een soort geïsoleerd eilandje met heel weinig publiek. Dus er was wel wat werk aan de winkel, en één van die elementen was om zo [met die nieuwe naam] een doorstart te maken. Er was een nieuwe vlag om de lading te coveren. Ik vind het woordje muze een heel mooi woord. Het verwijst uiteraard naar het verhaal van de god Apollo en de negen muzen, het verhaal van artistieke vrijheid, het verhaal van inspiratie. En voilà, in 1999 zijn we ermee gestart. Het was voor ons het vertrekpunt van een volledig nieuw beleid.

Een beleid, heel sterk gericht op actieve participatie. Ik ben een beetje een product van van culturele Studies in Leuven begin jaren 1990. Dat was toen pas opgericht, en toen ben ik in contact gekomen met Rudi Laermans en zijn boekje *De lege plek*. Een heel tof boekje dat er

ook over ging dat heel veel cultuurcentra in heel veel periodes leeg staan, terwijl er zoveel talent in de onmiddellijke omgeving is, talent dat geen plek vindt... terwijl die plek er wel is! En dan ook een fascinerend boek vond ik dat van Hans Blokland. *Wegen naar vrijheid*, denk ik. Daarin had hij het over het verschil tussen de passieve schouwburgconsument en de actieve cultuur*believer*. En van daaruit zijn we geëvolueerd naar een soort van, ja, wat we noemen een actief participatiebeleid. Dat wil zeggen dat wij als programmator niet alleen het programma bepalen, maar dat we ons heel actief laten inspireren door de lokale context, de omgeving, de mensen die hier wonen, de culturen die hier zijn. En in Heusden-Zolder is dat natuurlijk dankbaar dat het hier zo multicultureel is. Daar zijn we mee aan de slag gegaan om een nieuw soort programma te ontwikkelen dat professionaliteit nastreeft, maar er ook voor zorgt dat er voldoende verenigingen, organisaties, culturele geïnteresseerden betrokken zijn bij de werking. En zo is De Muze verder geëvolueerd, tot een zeer open, breed cultuurhuis dat vandaag alle kunstdisciplines aanbiedt, ook zeer interdisciplinair denkt, maar ook een plek is waar producties gemaakt worden met talent uit de regio. Dus we zijn niet alleen een cultuurhuis, maar ook een klein beetje kunstencentrum.

Ann Overbergh: Dus het verhaal van actieve participatie, van een op een meer dan consumerende manier betrekken van je publiek, is iets wat je opgestart hebt in de jaren negentig?

Tom Michielsen: Ja, eind jaren negentig zijn we daarmee begonnen door heel veel stakeholders te bevragen. Je komt heel veel mensen en organisaties tegen en je voelde een vrij grote frustratie bij een aantal verenigingen die geen toegang vonden tot het cultuurhuis. Eén ervan was de Academie voor Beeldende Kunsten. We hebben hier in Heusden-Zolder een zeer grote Academie voor Beeldende Kunsten, die ondertussen is uitgegroeid tot meer dan 3000 leerlingen, gespreid over verschillende gemeenten. Maar de kern ligt. Hier en daar zijn we eind jaren negentig gestart met een samenwerkingsverband waaruit het festival Circo Paradiso is gegroeid. Een heel leuk kunstenfestival met een mix van circusachtige dingen, heel toffe muziek en natuurlijk heel veel beeldende kunst, gemaakt door die vele kinderen en jongeren van de academie. En dan is de verdere stap de Academie voor Muziek en Woord en Dans in Beringen. Je hebt hier een aantal sterke zangkoren, zoals

Exaltatie en Amicantus. Je hebt een een levendig sociaal-cultureel leven en dat kan je op allerlei manieren betrekken bij je werking. En dat gaat veel verder dan gewoon die verenigingen een kans geven om de zaal te huren. Dat is voor ons het minimum. Maar de volgende stap is natuurlijk die verenigingen heel actief te betrekken, te laten participeren aan projecten, festivals, producties en op die manier een beetje vertrouwen te winnen, ook bij de algemene bevolking van Heusden-Zolder en omgeving.

Ann Overbergh: Ook in de jaren negentig van vorige eeuw was de streek hier al erg divers denk ik, zowel wat betreft de afkomst van mensen als op sociaal vlak. De voorbeelden die je noemt, heb je er ook andere die iets vertellen over de manier waarop je destijds probeerde niet enkel mensen die van origine en van roots Vlaming waren te betrekken, maar ook mensen van andere gemeenschappen?

Tom Michielsen: Ja, dat klopt. Je hebt hier in Heusden-Zolder al een grote Italiaanse gemeenschap en een Turkse gemeenschap, dat is zowat de grootste. Maar je hebt ook heel veel mensen van Spaanse origine, Griekse origine. Beetje Marokkaans ook, zelfs uit het Oostblok. Maar de Italiaanse en de Turkse zijn de hoofdbrok. We zijn vrij vlug aan de slag gegaan om die te betrekken. Onder meer bij die festivals zoals Paradiso, die we van in het begin zeer cultureel divers hebben aangepakt. Verenigingen kwamen helpen op een klassieke manier met gerechtjes aan te bieden en dergelijke, maar vaak ook met hulp bij de opbouw en afbraak van zo'n festival, en in het advies geven rond culturele invulling. Bij de Italiaanse gemeenschap was dat iets eenvoudiger, omdat ik zelf in mijn jeugd al wel wat Italiaanse kennissen had. Maar als je dan in Heusden-Zolder die mensen tegenkomt, zoals Remo Perrotti bijvoorbeeld, die vroeger ook actief was als DJ, muzikant en tv-maker... Als je al die verenigingen hebt zoals La Baraka bijvoorbeeld, ja dan heb je natuurlijk direct een insteek in de Italiaanse gemeenschap.

Met de Turkse gemeenschap ligt dat wel wat anders omdat die zeer, hoe zal ik het zeggen, gefragmenteerd is. Ook als je de politieke achtergrond bekijkt, met de spanning tussen Erdogan en de Gülenbeweging, dat leeft ook hier in een klein West Limburgs dorp. Of zo'n klein dorp is het niet, er zijn 34.000 inwoners. Maar je hebt dus mensen die zich aligneren

met de Gülenbeweging, andere mensen met Erdogan, andere mensen met de Koerdische beweging. Dan heb je nog de spanning tussen de sjiieten, de soennieten en de alawieten. In het begin dacht ik van “hier moet ik een beetje opletten”, want als je met de ene vereniging in zee gaat, krijg je commentaar van de andere vereniging. We hebben het zelfs meegemaakt met een festival zoals Circo Paradiso dat er een behoorlijke spanning ontstond. Maar goed, dat is leergeld en dat heeft zich allemaal weer hersteld. Net door bewust te zijn van die veelzijdigheid en die fragmentatie binnen bepaalde gemeenschappen. Want men zegt vlug “de Italiaanse gemeenschap”, “de Turkse gemeenschap”. Maar an sich zijn die gemeenschappen toch ook nog wel wat opgedeeld in subculturen.

Ann Overbergh: Ja, dat zal wel zijn.

Tom Michielsen: En dat is ook de kern van ons beleid. Dus die actieve participatie, dat is geen goedkope manier om publiek in de zaal te krijgen. Dat is vooral een manier om vertrouwen te creëren bij je lokale bevolking, bij het verenigingsleven en dat je daar een duurzame relatie mee kan aangaan.

Je hebt bijvoorbeeld aan het station van Zolder organisatie The Voice of Art, die zich specifiek focust op de Anatolische cultuur en die heel regelmatig hier in het café samen met de café-uitbater Turkse avonden organiseren, maar echt gefocust op de Anatolische rockmuziek. Dus wij spelen daar maar een hele kleine rol in. Wij zeggen van oké, doe maar, het mag. Fijn dat jullie komen, tot en met de organisatie van een Turkse bruiloft in de balzaal. Ja, tot aan verdergaande projecten waar we dan echt samen knutselen om een boeiend project in elkaar te steken. Maar dat blijft een continu aandachtspunt om dus al die gemeenschappen te kunnen betrekken en het blijft moeilijk om ze bij bepaalde klassieke producties over de vloer te krijgen.

Tom Michielsen: Ik zeg nu maar iets: als wij Kommilfoo programmeren, dan is dat toch nog voor 99% wit publiek. Als wij een productie doen als La Banda Italiana, ja dan zit er natuurlijk een massa Italianen in de zaal. En als de Voice of Art hier komt, ja, dan zijn er

natuurlijk heel veel Turkse mensen die komen. Hoewel The Voice of Art ook heel erg streeft naar interculturaliteit. Om de boodschap mee te geven: kom ook eens kijken en luisteren naar wat wij te bieden hebben. Turkije is veel meer dan een bepaalde vorm van, ik zeg maar iets, volksmuziek. Daar wordt ook heel straffe pop en rock gemaakt, en dan zie je toch wel dat dat stilaan evolueert, zodat mensen daar een openheid voor creëren om ook die culturen te ontdekken. En dat is volgens mij ook de taak van een cultuurcentrum. Zaken faciliteren, ruimte aanbieden zodat heel je bevolking weet dat er hier een wereld is. Dat het hier veel meer is dan een dan een, tja een bekrompen dorpje om het zo te zeggen.

Ann Overbergh: En misschien ook mensen in contact brengen met wat ze mogelijk nog niet kennen. Want ik kan me inbeelden dat voor iemand, ik zeg maar iets die houdt van Anatolische traditionele cultuur, dat die persoon misschien verder afstaat van hedendaagse Turkse rock dan een witte jongere of een jongere van Italiaanse afkomst omwille van de muziek. Er zijn ook muziekplekken in Gent en Brussel die een heel gemengd publiek hebben en waar bands vanuit alle streken spelen.

Tom Michielsen: Ja. Maar ook hier denk ik dat het in een stedelijke context iets sneller of makkelijker kan gaan, omdat je daar denk ik veel meer artistiek kapitaal hebt. Maar hier doen we dat soms ook door ons huisorkest (Muse Jazz Orchestra) ook in contact te brengen met een Turkse muzikant. Het is een blijvend aandachtspunt om al die culturen een plek te kunnen geven. Wel elke keer vanuit de insteek van zoeken naar die professionaliteit. Want er is bijvoorbeeld ook een organisatie KK-organisations. Dat zijn mensen die artiesten uit Turkije laten komen, die komen hier terecht in de schouwburg en dan zorgen wij ervoor dat dat ook qua geluid en belichting zeer goed omkaderd is. Zodanig dat de producties van die andere gemeenschappen ook de volledige ondersteuning krijgen wanneer ze de zaal huren.

Ann Overbergh: Is professionaliteit ten allen tijde een criterium? Als er in deze streek minder aanbod is dan bijvoorbeeld in Gent en Brussel en Antwerpen, dan is dat misschien vooral voor jongeren die hier wonen een probleem. We moeten misschien vooral voor

jongeren dus extra moeite doen om hen iets te bieden om hen, al is het maar gewoon een plek en ruimte te bieden om hun ding te doen. Professioneel of niet?

Tom Michielsen: Klopt. Maar met professioneel bedoel ik niet beroepsmatig. Ik bedoel naar de afwerking toe, naar de presentatie. Als wij nu zelf iets programmeren of de zaal wordt hier gehoord, we maken er een punt van dat die twee vormen van organisatie op een evenwaardige manier worden behandeld, met een professioneel resultaat als gevolg. Jongeren, ja dat is voor elk cultuurhuis een issue. Wij hebben het geluk dat met de verhuizing naar de mijnsite hier ook de jongerenwerking Arctos actief is. En daar hebben we een zeer, zeer goede samenwerking mee, die ook grensoverschrijdend is omdat dat eigenlijk een traject is dat we uitgestippeld hebben met alle mijn gemeentes. Ook Leopoldsburg is daarbij betrokken en dat zorgt voor een heel uitgebreid vrijetijdsaanbod naar jongeren toe, die vaak ook die steenkoolmijnen als hun plek zien. Het is fijn om daar rond te hangen. En we hebben van in het begin ook dat uitgangspunt gehad, toen we in 2019 naar hier zijn verhuisd. Vroeger was het hier een beetje een wasteland. Een grauwe plek. Het is niet de bedoeling dat die jongeren die er rondhangen, dat we die weggagen, maar veeleer dat we die aanspreken en betrekken bij de werking. En daar is Arctos zeer goed in geslaagd, om daar een grote groep jongeren voor te activeren.

En zo zoeken wij voortdurend naar connectie met de jongeren. De Academie voor Beeldende Kunsten is daar ook een heel belangrijke partner in. Want er zijn echt, ik ken het aantal niet precies maar ik denk dat ondertussen ruim 1600 kinderen en jongeren daar les volgen. Die worden ook betrokken in projecten. Je hebt ook de Academie voor Woord, Muziek en Dans, waar heel veel kinderen en jongeren actief zijn. Ook daar zijn we nu bezig met een project geïnspireerd door de mijngeschiedenis. Dat wordt een soort van musical rond de legende van de heks. Dus we proberen zo'n beetje een 360°-beleid te doen rond al die kunstvormen, en daar de juiste partners bij betrekken. Want dat is voor ons een sleutelwoord. We kunnen het niet alleen, we hebben altijd partners nodig.

Ann Overbergh: Ja, dat denk ik ook. Om mensen te bereiken, om een bepaald vertrouwen in te boezemen, of een bepaalde geloofwaardigheid te hebben soms. Zeker bij mensen die het huis nog niet kennen.

Tom Michielsen: Ja, dat klopt. Nu, dat is wel het voordeel met de verhuis naar de mijnsite, omdat dat voor veel mensen een neutrale plek is. Al die nationaliteiten hebben hier gewerkt. Ze zijn hier altijd kind aan huis geweest. En ook al is die steenkoolactiviteit voorbij. Het is nu aan ons om een andere vorm van energie naar boven te brengen en dat is de energie van, ja van menselijke creativiteit.

Dus het gaat eigenlijk over tientallen kleine projecten die soms (of vaak) in de luwte, af en toe ook via een toonmoment, eventjes naar buiten kunnen komen. Dat zijn de meest waardevolle dingen die we kunnen doen. Want het is heel gemakkelijk om een bekende artiest te programmeren en meteen een uitverkochte zaal te hebben. Maar van in de diepte te werken aan talentontwikkeling en dat dat je ervoor zorgt dat al die kinderen en jongeren die interesse hebben in kunst en cultuur, ergens die plek vinden waar ze dat kunnen beleven, ja dat moeten we toch kunnen bieden?

Ann Overbergh: En deze nieuwe infrastructuur heeft daar ook wel een boost aan gegeven. Of was dat ook al het geval op de vorige plek?

Tom Michielsen: Dat was ook al het geval op de vorige plek, omdat dat toen ook al ons beleid was. Maar het gebouw was toen niet zo sexy, terwijl de kracht van het industrieel erfgoed ook daar zeer indrukwekkend is. Alle doelgroepen en jongeren vinden dat ook fantastisch. In die zin is dat echt wel een enorm cadeau, die prachtige architectuur, die omgeving, die oude machines... iedereen blijft daar gevoelig aan.

Dus we doen ook vaak seniorenproducties op een dinsdagnamiddag. Die generatie vindt dat ook geweldig om die mijn nu te kunnen zien floreren met anderen doelstellingen, maar dat die gebouwen terug gebruikt worden.

Ik vind het fantastisch wat er allemaal in Vlaanderen kan gebeuren. Het feit dat in bijna elk dorp, elke stad of gemeente, er cultuurhuizen actief zijn. Dat is sowieso fenomenaal. Je merkt dat als hier buitenlandse artiesten komen, en je vertelt over het cultuuraanbod in Vlaanderen, die weten niet wat ze horen. Natuurlijk zorgt dat er ook voor dat je dan soms in een concurrentiepositie kunt komen. Zeker als te veel cultuurhuizen eenzelfde programmering beginnen te ontwikkelen. En dat vind ik op dit moment wel één van de gevaren, iets wat al een aantal jaren bezig is. Dat er te veel dezelfde namen terugkomen en dat er op dat vlak nog werk aan de winkel is om producties in een goede tijd en ruimte te spreiden. Voor onszelf is dat een iets minder groot probleem, omdat wij ook heel sterk investeren in het alternatieve: in niche, in jazz, in interdisciplinaire projecten, in veel minder gekende namen, in nieuw talent. Als ik kijk naar het Vlaamse veld, vind ik dat we terug een nieuwe beweging moeten krijgen om die openheid te hebben naar nieuwe artiesten. Ze hoeven niet jong te zijn, maar nieuwe namen, en dat die voldoende speelplekken vinden. Een groot probleem is daarbij volgens mij ontstaan in 2015, toen de provinciale bevoegdheid cultuur is afgeschaft, die persoonsgebonden bevoegdheden.

Tom Michielsen: Vroeger in Limburg, hadden we allemaal provinciale platformen, een provinciaal platform rond dans, beeldende kunst, cinema, jazz. In 2015 viel dat allemaal weg. Met als gevolg dat die neutrale actor, de provincie, die vaak ook een katalysator is om bepaalde dingen te versnellen, wegvalt. Wij hebben dan het initiatief genomen om rond jazz zelf een vzw op te richten met een aantal collega's, de vzw Motors for Jazz, om die leemte in te vullen en ik heb nu de indruk dat sinds 2015 heel veel cultuurhuizen bijna noodgedwongen terug onder hun kerktoren zijn gekomen en veel meer terug lokaal zijn beginnen werken en denken. Omwille van het feit dat ze nog maar aan één iemand verantwoording moeten afleggen, namelijk aan het lokale bestuur.

Ann Overbergh: Maar betekent dat dan ook dat zij vooral lokaal programmeren? Want dat was net wat ik je hoorde benoemen als een sterkte.

Tom Michielsen: Nee, niet zeer lokaal programmeren, maar vooral veilig programmeren. Bekende namen, om aan een lokaal bestuur te kunnen voorleggen: "kijk eens hoe vol dat

onze zaal zit.” Wat goed is, dat moet gebeuren. Maar er moet echt, en ik weet niet of Vlaanderen daar verdere incentives kan rond geven, veel meer ingezet worden op al die vele nieuwe namen die elk jaar met producties komen. En dan komen we natuurlijk aan het aanbod-probleem. Kunnen we dit nog lang blijven trekken? Nog tien jaar? De spreidingskwestie.

Want al die opleidingen blijven bestaan natuurlijk. Er studeren elk jaar artiesten af in al die kunstdisciplines. Die zoeken allemaal een plek. En het is echt niet overdreven dat ik elke dag ongeveer 150 mails krijg. Allemaal producties die worden aangeboden. En natuurlijk, hoe langer je in het veld staat, hoe meer mensen je kennen en hoe meer mensen denken van oké, dat is wel iets voor de Muze, die gaat dat wel doen. Maar ik moet 99 keer op 100 nee zeggen. Dat is wel frustrerend natuurlijk.

Natuurlijk, Limburg is bezaaid met cultuurhuizen. Het is natuurlijk ook geen wonder dat er hier een grote afzetmarkt is. Maar dan moeten we nadenken, wie wordt hier beter van? Ja, het is belangrijk dat een artiest in eerste instantie zoveel mogelijk kan spelen. Ze moeten hun boterham verdienen. Maar misschien zijn er toch nog wel andere technieken mogelijk. Dat je bijvoorbeeld zegt van “kijk, we hebben een bepaalde productie, ik zeg maar iets, het Nieuwstedelijk speelt in Limburg vijf keer. Kunnen we niet nadenken van “kijk mensen, volgend seizoen speelt het Nieuwstedelijk die productie. We zetten die vijf avonden in Hasselt en we zetten een andere productie, een ander gezelschap drie of vier avonden in Heusden-Zolder. Zodanig dat die productie één keer kan opgebouwd worden, één keer kan afgebroken worden, en dat al die cultuurhuizen samen promotie doen richting die plek.

Ann Overbergh: Dus eigenlijk toch op provinciaal niveau.

Tom Michielsen: Ja, we hebben het al een paar keren gedaan met locatieprojecten. Dus dat we met een aantal centra, vaak die van Genk, Hasselt, Heusden-Zolder, Maasmechelen, Lommel, De Velinx, ook Bilzen, een zestal cultuurhuizen die nu bijvoorbeeld die productie maken met Piet van Dycke en Fabuleus: Beyond the Edge. Dat zijn ze volgens mij. De zes cultuurcentra in Limburg die echt wel serieus hun verantwoordelijkheid willen nemen om

breed en diep te programmeren en goed na te denken over een spreiding in tijd en ruimte. Dus misschien moeten wij met die zes centra nog meer de krachten bundelen richting Vlaanderen, en dan binnen de middelen van bovenlokale werking daar, daar dan effectief werk van maken. Maar het punt blijft altijd, je blijft met zes cultuurcentra zitten, zes directies, zes lokale besturen. Wat we vroeger met de provincie hadden, was dat we daarboven die neutrale provinciale coördinator hadden. Dat is inderdaad minder politiek. Dat staat boven de concurrentie ook.

Gelukkig hebben we natuurlijk grote huizen zoals C-mine en het cultuurcentrum van Hasselt. We hebben ook Z33, waar natuurlijk ook heel veel ruimte is voor die minder bekende namen of voor bepaalde niches in de kunsten. En dat zijn ook de twee centrumsteden Genk en Hasselt. En ik denk dat die ook wel graag meer de verantwoordelijkheid willen nemen om ook binnen die provincie meer gangmaker te kunnen zijn. Maar ze moeten daar ook de mensen en de middelen voor hebben die ze tot nu toe nog niet hebben, want ze zijn zelf ook nog bezig in een post-corona heroriënteringfase om het zo maar te zeggen. Ja, Z33 zou ook die rol krijgen vanuit Vlaanderen om binnen de provincie een katalysatorfunctie te hebben, om cultuurhuizen te motiveren.

Kijk, we zetten dit daar.

Ann Overbergh: Ja. Zie jij ook kansen voor de toekomst? Dat kan natuurlijk de keerzijde van de uitdaging zijn. Iets wat aan het veranderen is in Vlaanderen of in Limburg, en waar we op kunnen inzetten?

Tom Michielsen: Ik denk dat er op termijn wel wat heil zit in de intergemeentelijke samenwerkingen rond bepaalde kunstdisciplines, of om bepaalde culturele actoren te verenigen. En die zes actieve cultuurcentra in Limburg, of de meest actieve, dat die misschien sterker de krachten kunnen bundelen, mits daar een neutrale actor boven staat. Maar die hebben we nu dus niet meer. Er moet een oplossing komen voor dat provinciaal hiaat dat geslagen is, vind ik. En dan kan het dat er binnen intergemeentelijke samenwerkingsverbanden oplossingen zitten voor de toekomst. We moeten nog meer de

krachten bundelen. Rond de diverse kunstdisciplines willen we publiek blijven opbouwen, publiek goed kunnen informeren. Maar ook voldoende durf blijven hebben om producties te programmeren waar ook maar twintig of dertig man in de zaal zit. Dat hoeft geen probleem te zijn. Het is wel belangrijk dat dat goed met de betrokken artiest wordt doorgesproken. Alles moet gecreëerd kunnen worden, dat klopt. Maar moet alles ook getoond worden? Soms kijk ik ook wel naar bepaalde producties en denk ik van, dit is toch echt nog niet klaar om getoond te worden aan dat brede publiek.

Tom Michielsen: Dus moeten wij als cultuurcentra dan ook niet nog een bepaalde rol opnemen om bepaalde producties in residentie te nemen? Artiesten wat te begeleiden en te zien van oké ja, nu kunnen we naar buiten komen? Want carrières kunnen vlug gemaakt maar vooral vlug gekraakt worden. Dus ik heb toch het gevoel dat sommige dingen te vlug op het podium worden getoond.

Ann Overbergh: En heb jij ook iets waarover je echt bezorgd bent, of waarvoor je zelfs bang bent? Wij noemen het een droom, maar ook een nachtmerrie voor de kunsten en cultuur in Vlaanderen in de toekomst.

Tom Michielsen: Ja, ik denk dat dat mijn grootste angst is, dat wij onze kinderen quasi cultuurloos aan het opvoeden zijn. Mijn vrouw geeft les, en het is niet gemakkelijk om de dag van vandaag les te geven. Maar ik vind wel dat er nog eens grondig moet worden nagedacht over het cultuurleven dat door een school kan gecreëerd worden. Ik heb het altijd bijzonder jammer gevonden dat academies voor muziek, voor beeldende kunst, noem maar op, dat die allemaal ruimtes en leslokalen hebben, vaak scholen ook... maar dat is dan allemaal na de lessen en allemaal op woensdagnamiddag. Waarom wordt er niet op woensdagnamiddag ook les gegeven en kan elk kind dat naar school gaat proeven van beeldende kunst of theater of muziek? Nu blijft dat toch nog altijd een voorrecht voor een groot middenklasse publiek, denk ik. Ik ken de cijfers niet, dus ik wil er ook niet te boude uitspraken over doen. Maar het zou wel een kans zijn voor onze kinderen als ze elke dag naar school konden gaan van half 9 tot 5, bijwijze van spreken, een beetje parallel aan de kantooruren, en daar een goede afwisseling krijgen tussen het cognitieve en het culturele en

het sportieve. Dat er terug een beetje vanuit een humanistisch perspectief aan onderwijs wordt gedaan.

Als ik de verhalen hoor van mensen die, in dit geval mijn echtgenote die Nederlands en Engels geeft, hoe zij vaststelt dat de jongeren vandaag niet meer met absurditeit om kunnen, of met of met beeldspraak. Dan hebben we een fundamenteel probleem, want beeldspraak is net de essentie van de kunsten. Dat komt denk ik doordat wij onze kinderen op een of andere manier ééndimensioneel aan het opleiden en opvoeden zijn: als consumenten, terwijl dat eigenlijk driedimensionele wezens moeten worden, die diep, breed en hoog kunnen nadenken over de dingen en moeten kunnen omgaan met de absurditeit van de dingen. Ze snappen een bepaalde humor ook niet meer. En ik vind dat een heel ernstig signaal. Ik denk dat als je met mensen uit het onderwijsveld spreekt, dat een herkenbaar gegeven is. Kijk voor mij, ik heb een persoonlijke definitie voor de kunsten, maar nu net die begrippen die breed en hoog gebruik, de kunsten. Dat is voor mij een diepe emotie. Dat is een een, een brede gedachte. Ja, en dan neemt u mee op een hoge vlucht van verbeelding en en dat kun je toepassen op een schilderij, op een theaterstuk, op een muziekstuk.

Tom Michielsen: En dat is echt. Dat kan u diep raken, maar dat neemt u ook mee op een breed verhaal. Dat kan een breed maatschappelijk verhaal zijn, of een breed verhaal van een artiest zelf. Iets persoonlijks, maar dat neemt u vooral mee naar een bepaalde hoogte en en dat doet uw brein anders denken en dat doet u verbeelden. En dat is zo mooi aan ja, aan een aan een geest die, ja, die flexibel kan zijn, die driedimensionaal kan werken en denken. Want volgens mij, iemand die heel creatief en kunstzinnig bezig is, volgens mij zijn dat ook mensen die sneller problemen kunnen oplossen. Als we puur één dimensioneel onze focus leggen op een bepaald iets of een problematiek, ja, dan komen wij letterlijk in een tunnelvisie terecht waar we niet uit geraken. En dat is mijn grootste nachtmerrie, dat wij een generatie kinderen aan het opleiden zijn die te fel met dat cognitieve bezig zijn. Wiskunde, wiskunde, wiskunde, STEM, STEM, STEM. Onlangs waren de OESO resultaten bekend geraakt en dan zie je toch dat de taal en de schrijfvaardigheid van onze kinderen

enorm achteruitgaat. En dat zijn net ook belangrijke bouwstenen voor expressies zoals theater en woord.

Ann Overbergh: Als ik goed begrijp is het ook een investering in meer holistisch opleiden of opvoeden en een specialisatie gericht.

Tom Michielsen: Volgens mij zou dat het onderwijs ten goede kunnen komen. Het omgaan met diversiteit ten goede kunnen komen, omdat je talenten van kinderen ontdekt op veel andere momenten. Niet alleen binnen de klassieke cognitieve luikjes, maar dat je ook respect kunt hebben voor iemand die supergoed is in voetbal of in gitaar spelen, maar minder goed in wiskunde. Maar wel. Je kunt geweldig goed gitaar spelen. Die wiskunde, dat pak je er maar bij. Het is toch echt een bezorgdheid, omdat we elke dag opnieuw moeten. Wij werken aan dat publiek van morgen. En dat moeten we samen doen vanuit een politiek systeem. En je politiek systeem, dat is de kunstenaar, dat is het cultuurhuis, dat is het publiek, dat zijn de opleidingen. Wij moeten samen blijven werken aan dat publiek van morgen en toch ook voldoende risicovolle omgevingen kunnen creëren. Want artiesten mogen ook op hun bek gaan. Er is niks mis met een voorstelling die slecht is, maar dan moet je dat ook kunnen duiden. Je moet je daar ook niet voor schamen. Maar dan moet je wel zien dat zo een artiest dan nog stappen verder kan zetten.

Ann Overbergh: Ik sluit altijd graag af met de vraag of er iets is wat we niet aangeraakt hebben of of iets wat je zegt Ja maar daar zit ik nog mee of dat wil ik eigenlijk graag nog kwijt.

Tom Michielsen: Oh ja.

Ann Overbergh: Of aan het beleid.

Tom Michielsen: De verkiezingen komen eraan natuurlijk. Dus wat ik wel nog belangrijker vind: we zijn ook met onze raad van bestuur, want een cultuurhuis opereert niet in het luchtledige. Ik was onlangs een beetje geschokt met de viering van vijftig jaar cultuurhuizen

hier, dat er al behoorlijk wat cultuurhuizen zijn die geen beheersorgaan meer hebben, of geen raad van bestuur, terwijl ik dat superbelangrijk vind. Dat is dan de gemeente rechtstreeks. Wij zijn ook volledig in handen van de gemeente. We staan allemaal op de payroll van de gemeente, als gemeentelijke dienst. We hebben wel bepaalde afspraken gemaakt rond operationele autonomie en die is belangrijk, ook naar de komende legislatuur toe. Dus wij hebben letterlijk op papier gezet in Heusden-Zolder: het cultuurcentrum wordt een gemeentelijke dienst, maar het schepencollege bemoeit zich niet met de programmering, de huisstijl of de perscontacten. Al wat inhoudelijk met cultuur te maken heeft, wordt door het cultuurcentrum gedaan. Uiteraard, als je een nieuw gebouw aan het zetten bent, dan komen de burgemeester en de schepen van cultuur in het vizier. Maar ik vind het belangrijk dat alle cultuurcentra naar die nieuwe legislatuur toe een memorandum schrijven en zeggen van “kijk, dat is onze visie voor de komende zes jaar. Daar willen we naartoe groeien. Dat zijn onze ambities waarvan we vinden dat die op maat zijn van onze gemeente of stad.” En ik hoop dat we met het nieuwe lokale bestuur of de nieuwe legislatuur daarin een partner kunnen vinden.

Ann Overbergh: En het memorandum van Cult!.

Tom Michielsen: Cult! heeft een uitgebreid en mooi memorandum geschreven dat heel sterk gaat over verbinden. Maar dat is breed geschreven. Ik spreek nu echt wel heel concreet hè? “We hebben een probleem hier, zo zien we de oplossing. We willen dit professionaliseren, dus we vragen toch graag een persoon bij om bijvoorbeeld die connectie met de lokale economie, die sponsorwerving te doen.” Want dat brengt op en die persoon betaalt zichzelf terug.

Inhoudelijke autonomie vind ik een hele belangrijke. Vertrouwen op de expertise van je cultuurhuis. Die mensen gaan veel prospecteren. Die maken een selectie op basis van weloverwogen argumenten. Dus probeer je daar niet in te moeien. En als je het niet vertrouwt, ja, dan moet je een andere stap zetten en een gesprek aangaan. Ja, dat is een beetje zo een warme oproep. Cultuurhuizen, hou je sterk. Vecht voor je autonomie. Ga de

discussie aan en durf vooral ook eens buiten de lijntjes te kleuren. En ook, ja daar ligt mijn hart dan, die minder bekende artiesten, die ook eens een plek geven.

Ann Overbergh: Dat is zeer goed. We zullen het doorgeven.